ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 27ης Οκτωβρίου 2005 *

Στην υπόθεση C-329/03,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε ο Άρειος Πάγος (Ελλάδα) με απόφαση της 31ης Μαρτίου 2003, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Ιουλίου 2003, στο πλαίσιο της δίκης

Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ

κατά

Banque Artesia,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann, N. Colneric, E. Juhász και M. Ilešič (εισηγητή), δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Φεβρουαρίου 2005,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ, εκπροσωπούμενη από τους Η. Σουφλερό, Κ. Χριστοδούλου και Θ. Κοντοβαζαινίτη, δικηγόρους,

— η Banque Artesia, εκπροσωπούμενη από τον F. Herbert, avocat, και τους Γ. Στεφανάκη και Ε. Παπακωνσταντίνου, δικηγόρους,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Π. Μυλωνόπουλο και Μ. Απέσσο, καθώς και από τη Β. Πελέκου,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Η. Støvlbæk και Γ. Ζαββό,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Απριλίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του παραρτήματος Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, και κατάλογος Δ, θέση VI, της πρώτης οδηγίας του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 1960, περί εφαρμογής του άρθρου 67 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 10/001, σ. 4, στο εξής: πρώτη οδηγία).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από τον Άρειο Πάγο στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ (στο εξής: Τράπεζα της Ελλάδος) και της Banque Artesia (στο εξής: Artesia), όσον αφορά την αίτηση της τελευταίας περί καταβολής αποζημιώσεως λόγω της ζημίας που αυτή υπέστη κατόπιν της αρνήσεως της Τράπεζας της Ελλάδος να της επιτρέψει να πιστώσει ένα λογαριασμό σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές με το προϊόν της ρευστοποιήσεως ομολογιών.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

3 Η Artesia, η οποία έχει την έδρα της στις Βρυξέλλες (Βέλγιο), διατηρούσε λογαριασμό σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές στο υποκατάστημά της στην Αθήνα.

4 Κατά το διάστημα μεταξύ της 28ης Απριλίου 1981 και της 30ής Ιουλίου 1982, η Artesia αγόρασε από την Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ) Ανώνυμος Εταιρία (στο εξής: ΕΤΒΑ), της οποίας οι μετοχές ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο, ομόλογα εκδοθέντα από την τράπεζα αυτή, διαρκείας ενός έτους από την έκδοσή τους, τα οποία ήσαν διαπραγματεύσιμα και είχαν εισαχθεί στο χρηματιστήριο και των οποίων η αξία εκφραζόταν στο εθνικό νόμισμα. Τα ομόλογα αυτά πληρώθηκαν από τον λογαριασμό της Artesia σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές. Προκειμένου να μην παύσει το ποσό που αντιστοιχούσε στα ομόλογα να είναι μετατρέψιμο, χρειαζόταν ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος.

5 Στις 24 Αυγούστου 1982, η Artesia ζήτησε από την τράπεζα αυτή να της χορηγήσει την άδεια να πιστώσει τον λογαριασμό της σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές με το προϊόν της ρευστοποιήσεως των επιμάχων ομολόγων, προκειμένου να προβεί στον επαναπατρισμό του προϊόντος αυτού στο Βέλγιο. Κατά το διάστημα από τις 25 Αυγούστου 1982 έως τις 23 Νοεμβρίου 1986, η Τράπεζα της Ελλάδος απέρριψε επανειλημμένως το αίτημα αυτό. Το δέχθηκε, ωστόσο, εν τέλει στις 24 Νοεμβρίου 1986. Η άρνησή της είχε ως αιτιολογία, τουλάχιστον εν μέρει, το ότι δεν είχε χορηγηθεί άδεια για τη χρησιμοποίηση του λογαριασμού της Artesia σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές για την αρχική αγορά των εν λόγω ομολόγων και ότι, επομένως, ο λογαριασμός αυτός δεν ήταν πλέον μετατρέψιμος.

6 Κρίνοντας ότι υπέστη ζημία κατά το διάστημα από τις 30 Σεπτεμβρίου 1982 έως τις 11 Δεκεμβρίου 1986, λόγω των αρνήσεων εκ μέρους της Τράπεζας της Ελλάδος, η Artesia άσκησε στις 28 Απριλίου 1987 αγωγή αποζημιώσεως κατά της τράπεζας αυτής. Ισχυρίστηκε ότι η εκ μέρους της αγορά των ομολόγων ενέπιπτε στο παράρτημα Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας και, επομένως, τα κράτη μέλη ήσαν υποχρεωμένα να προβλέψουν τη χορήγηση της ζητηθείσας αδείας, δυνάμει του άρθρου 2 της οδηγίας αυτής. Η υπόθεση εκδικάσθηκε από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, από το Εφετείο Αθηνών και στη συνέχεια από τον Άρειο Πάγο, ο οποίος ανέπεμψε την υπόθεση στο Εφετείο Αθηνών. Το τελευταίο υποχρέωσε την Τράπεζα της Ελλάδος, στις 27 Ιουλίου 2001, να καταβάλει αποζημίωση στην Artesia. Το Εφετείο Αθηνών έκρινε ότι η επίδικη στην κύρια δίκη πράξη ενέπιπτε στο άρθρο 2 και στο παράρτημα Ι, κατάλογος Β, της πρώτης οδηγίας.

7 Μετά την άσκηση αναιρέσεως από την Τράπεζα της Ελλάδος, ο Άρειος Πάγος αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ερωτάται, σε σχέση με τη διάταξη του αφορώντος το άρθρο 4 της πρώτης οδηγίας [...] καταλόγου Δ και της κατηγορίας της ονοματολογίας VI, που προβλέπει "Βραχυπρόθεσμες επενδύσεις σε γραμμάτια Δημοσίου και σε άλλους τίτλους που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στην χρηματαγορά", όπως η διάταξη αυτή έχει και κατά το πνεύμα της και τον επιδιωκόμενο από αυτή σκοπό, ή ερμηνεύεται δυνάμει του τυχόν υφιστάμενου στις διεθνείς συναλλαγές διδάγματος της κοινής πείρας, ότι τίτλοι, όπως οι επίμαχες ετήσιας διάρκειας ομολογίες ΕΤΒΑ, αποτελούν βραχυπρόθεσμες επενδύσεις, υπάγονται στη ρύθμιση αυτής της διατάξεως α) ομολογίες εκδόσεως τραπεζικής ανώνυμης εταιρίας, που ανήκει, κατά τις μετοχές της, στο Δημόσιο, με διάρκεια ενός έτους από την έκδοση τους, που είναι διαπραγματεύσιμες σε χρηματιστήριο, όπου και έχουν εισαχθεί, ή β) ομολογίες εκδόσεως τραπεζικής ανώνυμης εταιρίας με διάρκεια ενός έτους από την έκδοση τους, που είναι διαπραγματεύσιμες σε χρηματιστήριο, όπου και έχουν εισαχθεί.

2) Ερωτάται επίσης, σε σχέση με τη διάταξη του αφορώντας το άρθρο 4 της [πρώτης] οδηγίας καταλόγου Δ και της κατηγορίας της ονοματολογίας IX, που προβλέπει "Άνοιγμα και τροφοδότηση τρεχούμενων λογαριασμών και λογαριασμών καταθέσεων, επαναπατρισμός ή χρησιμοποίηση των στοιχείων ενεργητικού υπό μορφή τρεχούμενου λογαριασμού ή λογαριασμού καταθέσεως σε πιστωτικούς οργανισμούς", όπως η διάταξη αυτή έχει και κατά το πνεύμα της και τον επιδιωκόμενο από αυτή σκοπό, υπάγεται στην ρύθμιση αυτής της διατάξεως η χρησιμοποίηση σε τράπεζα, ως πιστωτικό οργανισμό, στοιχείων του ενεργητικού κάποιου λογαριασμού καταθέσεων, ο οποίος λογαριασμός τροφοδοτείται όπως προβλέπει η στην παρούσα απόφαση αναφερόμενη 1097/1959 Α.Ν.Ε. (με το προϊόν εισαγόμενου ξένου συναλλάγματος κ.λπ.) και αφορά καταθέσεις εκπεφρασμένες σε εγχώριο νόμισμα, μετατρέψιμο σε ξένο συνάλλαγμα.»

Επί της αιτήσεως επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

8 Με αίτηση που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 8 Ιουλίου 2005, η Τράπεζα της Ελλάδος ζήτησε την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

9 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 61 του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον κρίνει ότι δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία ή ότι η υπόθεση πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 2000, C-270/97 και C-271/97, Deutsche Post, Συλλογή 2000, σ. I-929, σκέψη 30, και της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99, Philips, Συλλογή 2002, σ. I-5475, σκέψη 20).

10 Το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, φρονεί ότι εν προκειμένω δεν συντρέχει λόγος επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας. Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί η αίτηση με την οποία ζητείται να διαταχθεί η επανάληψη αυτή.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

11 Το άρθρο 67 της Συνθήκης ΕΟΚ (το οποίο κατέστη άρθρο 67 της Συνθήκης ΕΚ, καταργηθέν με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ) προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη καταργούν προοδευτικώς μεταξύ τους, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και κατά το μέτρο που είναι αναγκαίο για την καλή

λειτουργία της κοινής αγοράς, τους περιορισμούς στην κίνηση των κεφαλαίων που ανήκουν σε πρόσωπα τα οποία έχουν κατοικία εντός των κρατών μελών, όπως και τις διακρίσεις μεταχειρίσεως που βασίζονται στην ιθαγένεια ή στην κατοικία των μερών ή στον τόπο της επενδύσεως.

2. Οι τρέχουσες πληρωμές που συνδέονται με τις κινήσεις κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών ελευθερώνονται από όλους τους περιορισμούς το αργότερο κατά τη λήξη του πρώτου σταδίου.»

12 Κατά την αιτιολογική σκέψη της πρώτης οδηγίας, για την πραγματοποίηση των στόχων της Συνθήκης ΕΟΚ χρειάζεται η μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία των κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, η ευρύτερη και ταχύτερη ελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ των κρατών αυτών.

13 Κατά τα άρθρα 1, παράγραφος 1, και 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη χορηγούν κάθε έγκριση συναλλάγματος που απαιτείται για τη σύναψη ή την εκτέλεση των συναλλαγών και για τις μεταφορές συναλλάγματος μεταξύ κατοίκων των κρατών μελών, οι οποίες συνδέονται με τις κινήσεις κεφαλαίων που απαριθμούνται στον κατάλογο Α και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στον κατάλογο Γ του παραρτήματος Ι της οδηγίας.

14 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της πρώτης οδηγίας ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη χορηγούν γενικές εγκρίσεις για τη σύναψη ή την εκτέλεση των συναλλαγών και για τις μεταφορές συναλλάγματος μεταξύ κατοίκων των κρατών μελών, οι οποίες συνδέονται με τις κινήσεις κεφαλαίων που απαριθμούνται στον κατάλογο Β του παραρτήματος Ι της οδηγίας [αυτής]».

15 Αντιθέτως, τέτοια υποχρέωση χορηγήσεως εγκρίσεως δεν θεσπίζεται για τις κινήσεις κεφαλαίων που απαριθμούνται στον κατάλογο Δ του ίδιου παραρτήματος. Τα κράτη μέλη παραμένουν ελεύθερα να διατηρούν σε ισχύ τους περιορισμούς που αφορούν τις πράξεις αυτές.

16 Το άρθρο 4 της πρώτης οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Η νομισματική επιτροπή προβαίνει τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος σε εξέταση των περιορισμών οι οποίοι εφαρμόζονται στις κινήσεις κεφαλαίων που απαριθμούνται στους καταλόγους του παραρτήματος I της παρούσης οδηγίας· υποβάλλει έκθεση στην Επιτροπή επί των περιορισμών που θα ήταν δυνατόν να καταργηθούν.»

17 Μεταξύ των κινήσεων κεφαλαίων που απαριθμούνται στο παράρτημα I, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας, το οποίο αφορά τις «[κ]ινήσεις κεφαλαίων που αναφέρονται στο άρθρο 2 της οδηγίας», περιλαμβάνεται, κυρίως, η «[α]πόκτηση από μη κατοίκους [κατοίκους εξωτερικού] εθνικών τίτλων που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο (εξαιρουμένων των μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων) και [ο] επαναπατρισμός του προϊόντος της ρευστοποιήσεώς τους», στην οποία αντιστοιχεί η θέση IV Α της ονοματολογίας. Αυτή περιλαμβάνει, ιδίως, στο σημείο 3, περίπτωση i, την απόκτηση ομολογιών «εκφρασμένων σε εθνικό νόμισμα» και στο σημείο 4 τον «Επαναπατρισμό του προϊόντος της ρευστοποιήσεως των ομολογιών».

18 Μεταξύ των κινήσεων κεφαλαίων που απαριθμούνται στο παράρτημα I, κατάλογος Δ, ο οποίος φέρει τον τίτλο «[κ]ινήσεις κεφαλαίων που αναφέρονται στο άρθρο 4 της οδηγίας», περιλαμβάνονται κυρίως:

— οι «[β]ραχυπρόθεσμες επενδύσεις σε γραμμάτια Δημοσίου και σε άλλους τίτλους που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά», στις οποίες αντιστοιχεί η θέση VI της ονοματολογίας. Αυτή περιλαμβάνει, ιδίως, τις βραχυπρόθεσμες επενδύσεις από κατοίκους εξωτερικού στην εθνική χρηματαγορά και τον επαναπατρισμό του προϊόντος της εκκαθαρίσεως αυτών·

— το «[ά]νοιγμα και [η] τροφοδότηση τρεχούμενων λογαριασμών και λογαριασμών καταθέσεων, [ο] επαναπατρισμός ή [η] χρησιμοποίηση των στοιχείων ενεργητικού υπό μορφή τρεχούμενου λογαριασμού ή λογαριασμού καταθέσεως σε πιστωτικούς οργανισμούς», στα οποία αντιστοιχεί η θέση IX της ονοματολογίας. Αυτή περιλαμβάνει, ιδίως, τις πράξεις που διενεργούνται από κατοίκους εξωτερικού σε εθνικούς πιστωτικούς οργανισμούς και έχει εφαρμογή επί λογαριασμών και στοιχείων ενεργητικού εκφρασμένων τόσο σε εθνικό όσο και σε ξένο νόμισμα.

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

19 Η απόφαση 1097 της Νομισματικής Επιτροπής, της 23ης Μαΐου 1959, περί εφαρμογής εν Ελλάδι του συστήματος της περιορισμένης μετατρεψιμότητας (ΦΕΚ Α' 109/16.6.1959), προέβλεπε, κατά την ημερομηνία των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, δύο κατηγορίες λογαριασμών καταθέσεων στην Τράπεζα της Ελλάδος και στις λοιπές εξουσιοδοτημένες τράπεζες, οι οποίοι μπορούσαν να ανοιχθούν στο όνομα μονίμων κατοίκων αλλοδαπής, δηλαδή τους λογαριασμούς σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές και τους λογαριασμούς σε συνάλλαγμα.

20 Βάσει της αποφάσεως αυτής, οι λογαριασμοί σε μετατρέψιμες ελληνικές δραχμές μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μόνο για ορισμένους σκοπούς και μπορούσαν να τροφοδοτούνται μόνο με ορισμένους περιοριστικά απαριθμούμενους τρόπους. Η εν λόγω απόφαση προέβλεπε ότι, αν οι ελληνικές δραχμές χρησιμοποιούνταν για άλλο σκοπό πλην των προβλεπομένων, χωρίς ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος, έπαυαν να είναι μετατρέψιμες.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

21 Με το πρώτο του ερώτημα, ο Άρειος Πάγος ερωτά κατ' ουσίαν αν η αγορά ομολογιών των οποίων η αξία έχει εκφρασθεί σε εθνικό νόμισμα, διαρκείας ενός

έτους από την έκδοσή τους, διαπραγματεύσιμων και εισαχθεισών στο χρηματιστήριο, εκδοθεισών από τράπεζα εγκατεστημένη σε κράτος μέλος και ανήκουσα στο κράτος αυτό, αποτελεί «απόκτηση [...] εθνικών τίτλων που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο», υπό την έννοια του παραρτήματος Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας, ή «βραχυπρόθεσμη επένδυση σε γραμμάτια Δημοσίου και σε άλλους τίτλους που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά», υπό την έννοια του καταλόγου Δ, θέση VI, του ίδιου αυτού παραρτήματος.

22 Δεν αμφισβητείται μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης ότι, όσον αφορά την πρώτη οδηγία, η Artesia αποτελεί τράπεζα «μη κάτοικο» (εδρεύουσα στο εξωτερικό), η οποία αγόρασε στην Ελλάδα τα επίμαχα ομόλογα και θέλησε να προβεί στον επαναπατρισμό στο Βέλγιο του προϊόντος της ρευστοποιήσεώς τους. Ομοίως δεν αμφισβητείται ότι τα ομόλογα αυτά αποτελούν «εθνικούς τίτλους», των οποίων η αξία είναι εκφρασμένη σε εθνικό νόμισμα, διαρκείας ενός έτους από την έκδοσή τους, οι οποίοι είναι διαπραγματεύσιμοι και εισαχθέντες στο χρηματιστήριο.

23 Η Artesia και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ισχυρίζονται ότι τα εν λόγω ομόλογα εμπίπτουν στο παράρτημα Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας. Αντιθέτως, η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι αυτά εμπίπτουν στον κατάλογο Δ, θέση VI, του ίδιου αυτού παραρτήματος.

24 Συνεπώς, η διαφορά της κύριας δίκης οφείλεται στη διαφορετική ερμηνεία των κριτηρίων που αφορούν τα επίμαχα ομόλογα. Η εν λόγω ένδικη διαφορά αφορά την ερμηνεία των όρων «τίτλοι που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο» και «τίτλοι που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά». Αφορά επίσης το ζήτημα αν η διάρκεια των επιμάχων ομολόγων αποτελεί καθοριστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό τους. Κατά την Τράπεζα της Ελλάδος και την Ελληνική Κυβέρνηση, τα εν λόγω ομόλογα αποτελούν «τίτλους που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά», υπό την έννοια του παραρτήματος Ι, κατάλογος Δ, θέση VI, της πρώτης οδηγίας, ανεξαρτήτως του ότι ήσαν διαπραγματεύσιμα στο χρηματιστήριο.

25 Κατά το άρθρο 67 της Συνθήκης, η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων συνεπάγεται την κατάργηση των περιορισμών των κινήσεων κεφαλαίων που ανήκουν σε πρόσωπα κατοικούντα εντός των κρατών μελών καθώς και των διακρίσεων ως προς τη μεταχείριση που βασίζονται στην ιθαγένεια ή στην κατοικία των μερών ή στον τόπο της επενδύσεως. Η πρώτη οδηγία προβλέπει, για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 67, την πλήρη ελευθέρωση ορισμένων κινήσεων κεφαλαίων και σκοπεί στην εξάλειψη των διοικητικών εμποδίων τα οποία, χωρίς να επιβάλλουν την υποχρέωση λήψεως αδείας για πράξεις σε συνάλλαγμα και χωρίς να θίγουν την αγορά ξένων τίτλων, αποτελούν παρά ταύτα πρόσκομμα για την ευρύτερη και ταχύτερη δυνατή ελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών η οποία είναι αναγκαία, κατά την αιτιολογική σκέψη της πρώτης οδηγίας, για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (βλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 1986, 157/85, Brugnoni και Ruffinengo, Συλλογή 1986, σ. 2013, σκέψεις 21 και 22).

26 Συναφώς, μολονότι στον κατάλογο Δ, θέση VI, του εν λόγω παραρτήματος περιλαμβάνεται η έννοια των «τίτλων που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά», η πρώτη οδηγία δεν παρέχει κανέναν ορισμό της εννοίας αυτής. Αντιθέτως, η εν λόγω οδηγία αναφέρει την έννοια των «τίτλων που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο» στον κατάλογο Β, θέση IV Α, του ίδιου παραρτήματος και στις επεξηγηματικές σημειώσεις της οδηγίας, οι οποίες περιέχουν έναν ορισμό της εν λόγω εννοίας. Σύμφωνα με τις ως άνω σημειώσεις, που πρέπει να θεωρηθούν αναπόσπαστο τμήμα της εν λόγω οδηγίας (βλ. απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1988, 143/86, East κ.λπ., Συλλογή 1988, σ. 625, σκέψη 11), οι «τίτλοι που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο» είναι «οι τίτλοι που αποτελούν αντικείμενο ρυθμιζομένων συναλλαγών και των οποίων οι τιμές δημοσιεύονται συστηματικά, είτε από επίσημα χρηματιστηριακά όργανα (τίτλοι που αποτελούν αντικείμενο επισήμου χρηματιστηριακής εγγραφής), είτε από άλλα όργανα συνδεδεμένα με το χρηματιστήριο όπως, παραδείγματος χάριν, οι τραπεζικές επιτροπές (τίτλοι που αποτελούν αντικείμενο ανεπισήμου χρηματιστηριακής εγγραφής)». Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, ο ορισμός αυτός σημαίνει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης προσέδωσε σπουδαιότητα στους κανόνες λειτουργίας του χρηματιστηρίου, μεταξύ άλλων, βάσει διατάξεων που διασφαλίζουν τη διαφάνεια της λειτουργίας του χρηματιστηρίου και τη δημοσίευση των τιμών των τίτλων που αποτελούν το αντικείμενο της διαπραγματεύσεως.

27 Όσον αφορά τους «τίτλους που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο», τους οποίους αναφέρει το παράρτημα Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας, ο

κοινοτικός νομοθέτης έκρινε ότι οι τίτλοι που είναι διαπραγματεύσιμοι σε ρυθμιζόμενο περιβάλλον, όπως είναι το χρηματιστήριο, μπορούν, κατά το άρθρο 2 της πρώτης οδηγίας, να τύχουν γενικής εγκρίσεως, χορηγούμενης από το οικείο κράτος μέλος, για τη σύναψη ή την εκτέλεση των συναλλαγών και για τις μεταφορές συναλλάγματος μεταξύ των κατοίκων των κρατών μελών.

28 Αντιθέτως, η χρηματαγορά, την οποία αναφέρει το παράρτημα Ι, κατάλογος Δ, θέση VI, της πρώτης οδηγίας, είναι λιγότερο ρυθμιζόμενη από το χρηματιστήριο. Συγκεκριμένα, οι συναλλαγές στη χρηματαγορά συνάπτονται συνήθως κατόπιν ιδιωτικών διαπραγματεύσεων, σε ένα περιβάλλον λιγότερο διαφανές σε σχέση με το χρηματιστήριο. Ο ισχυρισμός αυτός ενισχύεται επίσης από το ότι το θεμελιώδες χαρακτηριστικό των «τίτλων που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά» είναι ότι οι τιμές τους δεν αποτελούν αντικείμενο δημόσιας χρηματιστηριακής εγγραφής και, ως εκ τούτου, μπορεί να είναι αναγκαίο να προβούν οι εθνικές αρχές στην εκτίμηση της αξίας τους προς αποφυγή κάθε απάτης απορρέουσας από εικονικές τιμές. Τούτο δεν συμβαίνει, αντιθέτως, με τους «τίτλους που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο», όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 43 των προτάσεων του.

29 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, οι τίτλοι, ακόμη και αν ήσαν διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο, αγοράστηκαν στην πραγματικότητα από την ΕΤΒΑ. Ωστόσο, το γεγονός αυτό, αντιθέτως προς όσα ισχυρίστηκε η Τράπεζα της Ελλάδος κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν μεταβάλλει τη φύση των επιμάχων ομολόγων. Πράγματι όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 40 των προτάσεών του, η πρώτη οδηγία δεν προβλέπει ότι ο τόπος στον οποίο οι τίτλοι αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεως και ο τόπος αγοράς τους πρέπει να ταυτίζονται. Το παράρτημα Ι, κατάλογος Β, της πρώτης οδηγίας περιλαμβάνει την «απόκτηση [...] τίτλων που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο» και δεν είναι αναγκαίο η απόκτησή τους να έχει πραγματοποιηθεί σε χρηματιστήριο. Το αποφασιστικό κριτήριο έγκειται στο να είναι οι τίτλοι διαπραγματεύσιμοι στο πλαίσιο αυτό. Όπως επίσης επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο εν λόγω σημείο, η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την ανάλυση του κειμένου της πρώτης οδηγίας σε όλες τις γλώσσες.

30 Μολονότι η διάρκεια των τίτλων μπορεί να είναι καθοριστική για τους τίτλους που εμπίπτουν στο παράρτημα Ι, κατάλογος Δ, της πρώτης οδηγίας και οι οποίοι

υπόκεινται σε περιορισμούς, υπό την έννοια του άρθρου 4 της οδηγίας αυτής, δηλαδή για τις «[β]ραχυπρόθεσμες επενδύσεις σε γραμμάτια Δημοσίου και σε άλλους τίτλους που κανονικά είναι διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά», τούτο δεν ισχύει ωστόσο για τους «τίτλους που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο». Μνεία των τίτλων αυτών γίνεται μόνο στον κατάλογο Β, θέση IV Α, καθώς και στις επεξηγηματικές σημειώσεις της πρώτης οδηγίας. Οι σημειώσεις αυτές αναφέρονται ρητώς στην εν λόγω θέση IV και προβλέπουν μόνον τη φύση των οργανισμών που εκδίδουν τις ομολογίες, δηλαδή ότι αυτές εκδίδονται «τόσο από ιδιωτικούς όσο και από δημοσίους οργανισμούς». Οι οδηγίες 86/566/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 1986, για τροποποίηση της πρώτης οδηγίας (ΕΕ L 332, σ. 22), και 88/361/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1988, για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της Συνθήκης (ΕΕ L 178, σ. 5), περιέχουν ορισμό των βραχυπροθέσμων ομολογιών, αλλά οι οδηγίες αυτές δεν έχουν αναδρομική εφαρμογή. Έτσι, από το γράμμα του παραρτήματος Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας προκύπτει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να ορίσει τους «τίτλους που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο» με βάση κριτήρια διαφορετικά από τη διάρκειά τους.

31 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα επίμαχα ομόλογα αποτελούν «τίτλους που είναι διαπραγματεύσιμοι σε χρηματιστήριο», υπό την έννοια του παραρτήματος Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, και των επεξηγηματικών σημειώσεων της πρώτης οδηγίας.

32 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι αναγκαίο να εξετασθεί αν τα ομόλογα αυτά ανταποκρίνονται συγχρόνως στα κριτήρια του καταλόγου Δ, θέση VI, του ίδιου παραρτήματος. Ακόμη και αν τούτο ίσχυε, δεν θα μπορούσε να ασκήσει επιρροή επί του ότι οι επίμαχες κινήσεις κεφαλαίων υπάγονται στο καθεστώς ελευθερώσεως το οποίο καθιερώνει το άρθρο 2 της πρώτης οδηγίας, λόγω του ότι ανταποκρίνονται στα κριτήρια του παραρτήματος Ι, κατάλογος Β, της πρώτης οδηγίας. Καμία διάταξη της οδηγίας αυτής δεν περιορίζει την ελευθέρωση της οποίας τυγχάνουν οι κινήσεις κεφαλαίων δυνάμει του άρθρου 2 αυτής, απλώς και μόνο λόγω του ότι οι ίδιες κινήσεις κεφαλαίων ανταποκρίνονται και στα κριτήρια του παραρτήματος Ι, κατάλογος Δ, της εν λόγω οδηγίας. Το ίδιο συμπέρασμα συνάγεται από την ερμηνεία της πρώτης οδηγίας υπό το πρίσμα του σκοπού της, ο οποίος εκτίθεται στη μία και μόνη αιτιολογική της σκέψη και επιβάλλει τη «μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, [την] ευρύτερη και ταχύτερη ελευθέρωση των εν λόγω κινήσεων κεφαλαίων».

33 Προστίθεται ότι το γεγονός ότι τα ομόλογα της υποθέσεως της κύριας δίκης εκδόθηκαν από τράπεζα, ανώνυμη εταιρία ανήκουσα στο Δημόσιο, ουδόλως μεταβάλλει τη φύση τους. Συναφώς, οι επεξηγηματικές σημειώσεις που έχουν επισυναφθεί ως παράρτημα στην πρώτη οδηγία διευκρινίζουν ότι τα ομόλογα αυτά μπορούν να εκδίδονται τόσο από ιδιωτικούς όσο και από δημόσιους οργανισμούς, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως.

34 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι ομολογίες των οποίων η αξία έχει εκφρασθεί σε εθνικό νόμισμα, διαρκείας ενός έτους από την έκδοσή τους, διαπραγματεύσιμες και εισαχθείσες στο χρηματιστήριο, εκδοθείσες από τράπεζα εγκατεστημένη σε κράτος μέλος και ανήκουσα στο κράτος αυτό, εμπίπτουν στο παράρτημα Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας. Η αγορά τους και το προϊόν της ρευστοποιήσεώς τους διέπονται από το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, το οποίο παραπέμπει στο παράρτημα Ι, κατάλογος Β, της ίδιας οδηγίας και το οποίο προβλέπει τον επαναπατρισμό του εν λόγω προϊόντος.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

35 Με το δεύτερο ερώτημά του, ο Άρειος Πάγος ερωτά κατ' ουσία αν η χρήση, για την αγορά ομολογιών όπως οι περιγραφείσες στο πρώτο ερώτημα, στοιχείων ενεργητικού τρεχούμενου λογαριασμού ή λογαριασμού καταθέσεως σε πιστωτικό οργανισμό εμπίπτει στο παράρτημα Ι, κατάλογος Δ, θέση ΙΧ, της πρώτης οδηγίας.

36 Οι κινήσεις κεφαλαίων πρέπει οπωσδήποτε, προς εφαρμογή της πρώτης οδηγίας, να εξετάζονται ως σύνολο και, άπαξ ο προορισμός μιας κινήσεως εμπίπτει σε μία από τις ελευθερωθείσες κατηγορίες, η προέλευση της κινήσεως αυτής δεν πρέπει κατ' αρχήν, λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων που εκτίθενται στη σκέψη 32 της

παρούσας αποφάσεως, να επηρεάζει την εν λόγω κατάταξη. Επιπλέον, οι αγορές τίτλων που εμπίπτουν στις ελευθερωθείσες κατηγορίες θα εμποδίζονταν σημαντικά αν τα κράτη μέλη παρέμεναν ελεύθερα να περιορίζουν τη χρήση των στοιχείων ενεργητικού τρεχούμενων λογαριασμών ή λογαριασμών καταθέσεως προς πραγματοποίηση τέτοιων αγορών.

37 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το γεγονός ότι η αγορά ομολογιών που εμπίπτουν στο παράρτημα Ι, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας χρηματοδοτήθηκε από στοιχεία ενεργητικού τρεχούμενου λογαριασμού ή λογαριασμού καταθέσεως σε πιστωτικό οργανισμό, ακόμη και αν εμπίπτει στον κατάλογο Δ, θέση ΙΧ, του ίδιου παραρτήματος, δεν επηρεάζει την κατάταξη της επίμαχης κινήσεως κεφαλαίων στον κατάλογο Β, θέση IV Α, του εν λόγω παραρτήματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Οι ομολογίες των οποίων η αξία έχει εκφρασθεί σε εθνικό νόμισμα, διαρκείας ενός έτους από την έκδοσή τους, διαπραγματεύσιμες και εισαχθείσες στο χρηματιστήριο, εκδοθείσες από τράπεζα εγκατεστημένη σε κράτος μέλος και ανήκουσα στο κράτος αυτό, εμπίπτουν στο**

παράρτημα I, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 1960, περί εφαρμογής του άρθρου 67 της Συνθήκης. Η αγορά τους και το προϊόν της ρευστοποιήσεώς τους διέπονται από το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, το οποίο παραπέμπει στο παράρτημα I, κατάλογος Β, της ίδιας οδηγίας και το οποίο προβλέπει τον επαναπατρισμό του εν λόγω προϊόντος.

2) **Το γεγονός ότι η αγορά ομολογιών που εμπίπτουν στο παράρτημα I, κατάλογος Β, θέση IV Α, της πρώτης οδηγίας χρηματοδοτήθηκε από στοιχεία ενεργητικού τρεχούμενου λογαριασμού ή λογαριασμού καταθέσεως σε πιστωτικό οργανισμό, ακόμη και αν εμπίπτει στον κατάλογο Δ, θέση IX, του ίδιου παραρτήματος, δεν επηρεάζει την κατάταξη της επίμαχης κινήσεως κεφαλαίων στον κατάλογο Β, θέση IV Α, του εν λόγω παραρτήματος.**

(υπογραφές)